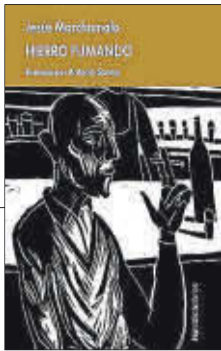

Hierro fumando
Jesús Marchamalo
Nórdica
56 pàgines, 9,45 euros

Desde el otro lado
Bernardo Atxaga
Alfaguara
216 pàgines, 17,90 euros

L'univers del poeta

José Hierro, vist per
Jesús Marchamalo

La vida de José Hierro, preparada en sucoses anècdotes que componen la rica personalitat d'un poeta imprescindible, es reflecteix a *Hierro fumando*, un resum en poques pàgines els esplèndids retalls de les quals serveixen per conèixer i interpretar un escriptor convertit en personatge. Jesús Marchamalo realitza aquest brillant exercici de síntesi, molt semblant a altres publicacions seves dedicades a Kafka o a Pessoa. Les il·lustracions en blanc i negre d'Antonio Santos articulen i posen en moviment la narració; boniques estampes per acostar-se al cos i l'ànima del poeta, el centenari del naixement del qual se celebra aquest mes d'abril amb nombroses publicacions i esdeveniments. Recentment s'ha donat el seu llegat a la Caixa de les Lletres de l'Institut Cervantes.

L'aspecte cridaner de José Hierro escrivint en un bar anomenat La Moderna, al mateix lloc, imbuït del pensament poètic i aliè al mundanal soroll, amb un ducados i una copa de chinchón és la postal que obre *Hierro fumando*. Res millor que conèixer el lloc de creació i l'hàbitat en què viu la paraula i es trasllada al món. El nivell d'exigència i el procés d'escriptura, en què es desempallega de tot i només val l'ull sobre el quadern:

LAUREN
GARCÍA

«Páginas que copiaba y que rompía, reescribía y arrojaba después a la basura en la búsqueda, baldía muchas veces, de la palabra exacta –de diamante purísimo, decía:

caminante, verano, roca, playa–, esa precisamente que convocaba el resto del poema como un mágico hechizo». El mar de Santander amb la seva rutilant presència formaria part de l'educació sentimental del poeta i prendria presència a la seva obra: «*El mar apaciguado, indolente, apenas un siseo, que se transmataba en rugido feroz, en viento y oleaje: la espuma rebotando la escollera y batiendo las rocas en un empeño de la mitología».*

Marchamalo explica els racons dels primers anys de Hierro: el concurs de contes que va guanyar als 12 anys, la precocitat del qual va sorprendre el jurat, les primeres lectures de Gerardo Diego i Juan Ramón Jiménez, els escrits amb el pseudònim de José H. Real... Tot fins que va venir l'oprobri de la Guerra Civil, el clímax abrasador i el seu ingrés a la presó després de ser obligat a mentir per la seva edat. Una frase rotunda, plena d'anhel, els diria als reclusos: «Des d'aquesta presó es veu el mar»; a més de recitar-los Juan Ramón Jiménez i Alberti. Després de la llibertat es plasma com de dura va ser la seva vida a favor de la supervivència; treballa com a escriptor de biografies cobrant una pesseta el foli. Arribaria després la seva gran presa de contacte amb la literatura, coronada el 1947 amb la concessió del premi Adonais per *Alegría*, amb un jurat d' excepció: Vicente Aleixandre, Dámaso Alonso i José Luis Cano.

José Hierro va ser una ànima inquieta que també es va dedicar a la pintura com a crític d'art, o a cultivar la terra a la seva finca de Nayagua; aquestes facetes serveixen per constatar la grandesa d'un escriptor a qui li plourien els reconeixements en les dècades del 1980 i 1990, entre complicacions de salut pel tabac i aquesta obra última i culminant que va ser *Cuaderno de Nueva York*, amb aquest vers que desorienta: «*Después de tanto, todo para nada».*

Hierro fumando transmet l'estatura d'un home que va saber dedicar-se a si mateix i als altres, amant de les petites coses que va tocar els temes universals. Un motiu més per estimar la figura d'«Algú diferent, com deien d'ell els que el coneixien».

José Hierro

LLUÍS GENÉ

L'estranyesa de les emocions

'Desde el otro lado', de Bernardo Atxaga, pot inscriure's en el territori mític d'Obaba

A la naturalitat, quan no a la senzillesa, de l'escriptura de Bernardo Atxaga (Asteasu, Guipúscoa, 1951) caldria afegir-hi l'estranyesa que les seves narracions desperten en el lector, així com una sèrie de constants que han fet de l'autor d'*Obabakoak* (1988) referència inexcusable de la literatura contemporània, no només basca. En aquest sentit, l'exotisme, els afectes, la no distinció entre el real i l'irreal, la causalitat màgica i una fèrria intenció de voler explicar les seves històries des d'una oralitat primigènica carregada de personatges i espais simbòlics juguen un paper decisiu en la seva poètica narrativa. *Desde el otro lado*, llibre de quatre contes, pot inscriure's en la geografia literària de tall fantàstic del territori mític d'Obaba.

Dos hermanos, que ja s'havia publicat el 1985, és més una

RICARDO
BAIXERAS

novel·la curta que un conte en sentit estRICTE. La vida de dos germans, el Paulo i el Daniel, és l'eix d'aquesta història explicada pels diferents nar-

radors: l'ocell, l'esquirol, la serp, l'oca i l'estrella. En les diferents estacions de l'any cada narrador explica la història dels dos germans amb ressons falknerians: el pes brutal que s'ha de suportar quan el sacrifici de l'innocent és la veu antiga de la naturalesa.

Aquest llibre allibera un determinat llenguatge, el que fa possible llegir una primera frase increïble a *La muerte de Andoni a la luz del LSD*: «*El cielo estaba oscuro aquel día, hace exactamente ochocientos mil años».* Un conte que uneix tots els temps del món en una narració amb la forta intensitat d'un fanatisme ingovernable.

El lector té la saludable sensació que en aquest llibre s'està delimitant d'una manera molt lliure el real i les diferents maneres de mapar aquesta realitat, teixida per la unió dels oposats: la vida i la mort, el mal i el bé o la serietat i el riure popular, tan present al llibre. Per això és possible llegir una *Conferencia sobre la vida y la muerte en el cementerio de Obaba-Ugarte* com la defensa a ultrança de la mort com a única condició i senyora absoluta de la vida. I és per això que el doctor Mortimer pot preguntar: «*¿Quién, en su sano juicio, desearía abandonar la dulzura narcótica de la muerte y volver al mundo 'cane'?*».

L'últim dels contes, *Un crimen de película*, és un relat d'intriga sobre una estranya mort, però és també el dolor pel món animal, contraccara amb el primer dels contes. Si en aquell els protagonistes eren animals amb un evident significat religiós situats en l'univers d'Obaba, en aquest és el món d'un mussol, figura que representa la saviesa, a Nevada, però tots dos participen en la mateixa matriu narrativa, aquella que ha fet d'Atxaga un escriptor capaç de sostenir un mapa emocional de les soledats, les fatalitats i les fragilitats de l'home en una literatura la geografia imaginària de la qual sosté les relacions ocultes entre naturalesa i cultura.

Bernardo Atxaga

FRAN MARTÍNEZ